

RĒZEKNES PILSĒTAS NACIONĀLO BIEDRĪBU KULTŪRAS NAMS - STAĻINA LAIKA ARHITEKTŪRAS PARAUGS LATVIJĀ

The Culture House of Rezekne City National Societies – a Sample of Stalin's Architecture in Latvia

Diāna Apele

Rēzeknes Augstskola, Latvija

Andra Irbīte

Latvijas Universitāte, Latvija

Abstract. *The article analyzes the architecture of the Stalin's era in the Soviet Union, as well as it identifies and analyzes building processes in Rezekne in the fifties, providing a historical evaluation of the credibility of the research. In the research there have been used theoretical research methods: the research of sector-related literature, internet resources and archival documents and qualitative research methods: expert interviews and witness accounts. Triangulation of methods ensures credibility of the research.*

The goal of the study: *to describe the architecture of the Stalin's era in the Soviet Union, to explore and analyze the construction process in Rezekne in the fifties of the 20th century and to provide a historical evaluation of the Culture House of Rezekne National Societies (former cinema „Zvaigzne”).*

Keywords: *„Stalinist architecture”, construction processes, cinema „Zvaigzne”, Culture house of National Societies, Rezekne.*

Ievads

Sabiedriskie interjeri ir telpas, kuras katru dienu kalpo daudziem un dažādiem sabiedrības indivīdiem, tādēļ tie jāpielāgo lielam cilvēku skaitam ar dažādām gaumēm. Sabiedriskas nozīmes telpa ir arī pētījumā izvēlētais objekts Nacionālo biedrību kultūras nams Rēzeknē (bijušais kinoteātris „Zvaigzne”).

Izvēlētais objekts ir nozīmīgs kultūrvēsturiskā kontekstā, jo Rēzeknes pilsētas Nacionālo biedrību kultūras nams ir spilgts Staļina laika arhitektūras paraugs Latvijā. Vairākums pētnieku arhitektūras vēsturē terminu „Staļina laika arhitektūra” hronoloģiski iedala no 20.gadsimta 30.gadu vidus līdz 50.gadu vidum (Флирль, 2006). Savukārt autores izvēlējušās pētīt laika posmu no 20.gadsimta 50. līdz 60. gadiem, jo pētījuma izvēlētais objekts nodots ekspluatācijā 1956. gadā.

Pētījumā raksturota Staļina laika arhitektūra Padomju Savienībā, izvērtēti celtniecības norises procesi Rēzeknes pilsētā piecdesmitajos gados, sniedzot arī bijušā kinoteātra vēsturisko izvērtējumu.

Pētnieciski zinātniskās izpētes pasūtītājs ir Rēzeknes pilsētas dome, savukārt lietotāji būs Nacionālo biedrību kultūras nama vadība un atbildīgais personāls, kā arī tā apmeklētāji. Kultūras nams pēc darbības veida ir pilsētas

sabiedriskās dzīves centrs, tāpēc tā iekārtojumam ir jāatbilst ne tikai visām kultūras nama funkcionālajām prasībām, bet arī estētiski un mākslinieciski ir jāaudzina sabiedrība. Tā kā bijušā kinoteātra ēkai bija nepieciešama renovācija piešķirot tai arī citas kultūras namam nepieciešamās funkcijas, radās nepieciešamība pēc jauna interjera izstrādes projekta. Šī aktualitāte noteica pētījuma tēmas izvēli, bet pirms interjera dizaina izstrādes, bija jāveic nopietna projektētā objekta vēsturiskā izpēte.

Pētījuma mērķis: raksturot Staļina laika arhitektūru Padomju Savienībā, pētīt un analizēt celtniecības norises procesus Rēzeknes pilsētā 20. gadsimta piecdesmitajos gados un sniegt Nacionālo biedrību kultūras nama (bijušā kinoteātra „Zvaigzne”) vēsturisko izvērtējumu.

Pētījumā izmantotas teorētiskās pētniecības metodes: ar nozari saistītās literatūras, interneta resursu un arhīva dokumentu izpēte un kvalitatīvās pētniecības metodes: ekspertu intervijas un aculiecinieku stāstījumi. Pētījuma ticamību nodrošina metožu triangulācija.

Staļina laika arhitektūras raksturojums Padomju Savienībā *Characteristics of the architecture of Stalinist's era in the Soviet Union*

Arhitektūras jēga un tās būtības pastāvēšanas primārais mērķis ir sniegt cilvēkiem patvērumu (Zvirgzdiņš, 2008). Savukārt zinātnieki D.Ahmadulina (Ахмадулина, 2005), С.Намфрејс (Humphrey, 2005) un К.Н.Гатсунаевс (Gatsunaev, 2013) atklāj, ka arhitektūra ir valsts sociālo, politisko, ekonomisko un daudzu citu procesu atblāzma un tā mainās kopā ar sabiedrību, atspoguļojot tās sociālo struktūru telpas un laika robežās.

Šajā pētījuma daļā autores izvērtē totalitārisma sistēmas ideoloģijas realizāciju arhitektūrā. Tā nepretendē uz detalizētu un daudzpusīgu totalitārisma analīzi. Pētījumā izmantotās metodes balstās uz zinātniskās un publicistiskās literatūras materiālu izpēti, kas atklāj attiecīgā laikmeta liecības arhitektūrā.

Kultūru Krievijā, Vācijā un Itālijā 20.gadsimta 30.gados ietekmēja totalitāro režīmu ideoloģijas – komunisms, fašisms un nacionālsociālisms. Māksla, arī arhitektūra šajos politiskajos režīmos kalpoja kā spēcīgs propagandas līdzeklis, ideoloģiski atklājot nākotnes indivīda aprises. Indivīda un varas savstarpējās attiecības ietekmēja mākslas un arhitektūras procesus (Māksla un vara totalitārajos režīmos un autoritārisma, b.g.).

Padomju arhitektūras vēsture būtībā nav ļoti plaši pētīta un dokumentēta. Droši var teikt, ka pilnībā neizpētīts un maz zināms ir šī laika posma būvju celtniecības vadības mehānisms – nav zināms 30. un 40. gados notiekošo daudzo arhitektūras konkursu žūrijas sastāvs, to lēmumu pieņemšanas objektīvie motīvi vai arī paši lēmumu pieņēmēji, daudzu arhitektūras iestāžu darbība, kā arī iekšējā profesionālās hierarhijas struktūra, kas jebkurā Padomju Savienības reģionā ļāvusi realizēt Maskavā pieņemtos, nepārsūdzamos lēmumus. Galvenokārt tieši šī struktūra noteica stilu, bez kura PSSR arhitektūra nekad nekļūtu tik viendabīga un vienveidīga katrā laika posmā (Хмельницкий, b.g.).

Staļina laika arhitektūrai ir daudz apzīmējumu – „totalitārisma arhitektūra”, „Staļina laika arhitektūra”, „Staļinisma arhitektūra”, „Staļina neoklasicisms”, „Staļina ampīrs” „sociālistiskais reālisms” u.c. Šis eklektiskais stils Padomju Savienībā dominēja no 1932.gada līdz 1954.gadam (dažos avotos minēts pat līdz 1955.gadam). Pētnieks B.Flirļs vācu izdevumam „Дмитрий Хмельницкий Архитектура Сталина. Психология и стиль” priekšvārdā raksta, ka Dmitrijs Hmeļnickis uzskata – Staļins ir šī stila iedvesmotājs, ideju radītājs un stila ģenerators. Neoklasicisma arhitektūras stils viņam ir licies vistīkamākais sava režīma monumentālajai vizualizācijai (Флирль, 2006).

Lai izprastu to, kāpēc vadonis ir izvēlējis neoklasicismu, vēsturiski jāatkāpjas pagātnē. Klasicisma raksturojums ir tas, pēc kā vislabāk varētu izprast neoklasicisma definīciju (Apele, 2014).

Klasicisms ir daudzveidīgs un sarežģīts stils, kas, mijiedarbojoties baroka un rokoko stiliem un to pārmērībām, radīja jaunu priekšstatu par arhitektūru. Tas bija mēģinājums atgriezties pie arhitektūras tīrības un cildenuma, kas baroka un rokoko laikmetā šķita zudis. Lai gan termins „klasicisms” tika formulēts tikai 19.gadsimta beigās, šo stilu plaši izmantoja, sākot ar 18.gadsimta vidu. Stils tika balstīts uz grieķu un romiešu celtnu ārkārtīgi rūpīgu izpēti (Cole, 2002). Savukārt jaunais, retrospektīvais neoklasicisma stils parādījās, iespaidojoties no jūgendstilā neatrisinātajiem, līdz galam neizprastajiem mākslinieciskajiem uzstādījumiem. Neoklasicisms centās atdzīvināt klasicisma mākslinieciskās kompozīcijas paņēmienus un formas (Krastiņš, u.c., 1998). Neoklasicisms, tāpat kā klasicisms, renesanse u.c., balstījās uz atdarinājumiem. Tuvināšanās pagātnes izcilajiem meistariem bija sasniegums un vērtība (Kļaviņš, 2008). Klasisks ordera motīvs – kolonāde vai portīks – vienmēr asociējas ar kaut ko cēlu un varenu (droši vien tas arī iespaidojis PSRS vadoni Staļinu).

Apkopojot pieejamo materiālu, pētot un analizējot Staļina laiku arhitektūru Padomju Savienībā, var secināt, ka, no ideoloģijas viedokļa, to raksturo tieksme uz ekspansiju, jauna kulta izveidošanu, izmantojot tā laika simbolikas ikonizāciju (Castillo, b.g.); stilam raksturīga teatralitāte, pompozivitāte, sava veida cēlums, izteikts varenums un orientēšanās uz mūžīgo (Chaubin, 2012). Kopumā šim periodam Padomju Savienības arhitektūrā raksturīga projektēšanas organizāciju centralizācija un projektēšanas procesa pakļaušana vienam atbildīgajam orgānam, kas bija pilnvarots pieņemt lēmumus (viennozīmīgi ar šī perioda arhitektūras iedvesmotāja un veidotāja Staļina iejaukšanos). Šī organizācija, kas tika izveidota 1934.gadā, bija PSRS Arhitektūras akadēmija.

Nākošajā raksta nodaļā tiks pētīta un analizēta situācija būvniecības nozarē Rēzeknē 20. gadsimta piecdesmitajos gados.

Situācija būvniecības nozarē Rēzeknē 20. gadsimta piecdesmitajos gados
The situation in the construction sector in Rezekne in the fifties of the 20th century

Izvērtējot bijušā kinoteātra „Zvaigzne” celtniecību vēsturiskā šķērsgriezumā, nevar nepieminēt tā laika situāciju jaunu būvju celtniecībā Rēzeknē un, izskatot Latgales Kultūrvēstures muzeja fondu krājumus, kas attiecas uz pētījumu, nākas konstatēt, ka pētāmajā laika posmā no 1950.gada līdz 1960.gadam Rēzeknē bija ļoti spraigs celtniecības uzplaukums gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā. Piemēram, piecdesmito gadu vidū, kas bija kinoteātra celtniecības periods, Rēzeknē tika uzbūvētas un sāktas būvēt dažādas sabiedriskas iestādes - vairākas skolas, rūpnīcas, pionieru nams, veikali, ēdnīcas, mazbērnu novietnes, mūzikas skolas piebūve, jaunā internātskola, daudzstāvu dzīvojamie nami, attīstījās arī individuālā būvniecība, radās jaunas ielas, piemēram, Liepu, Rožu, Jaunjelgavas, Ziedu, Gvardes iela utt. Šajā laika posmā tika uzbūvēts arī kinoteātris „Zvaigzne”.

Vietējā laikraksta „Pa Staļina ceļu” rakstā „Pēc četrām godim” par celtniecības situāciju Rēzeknē no 1950.gada līdz 1954.gadam (ieskaitot) minēts, ka pilsētā tika veikti labiekārtošanas darbi - ielu malās un skvēros pēdējos gados iestādīti 15 000 dekoratīvie koki un krūmi, izveidotas puķu dobes, nobruģēti 400 km pilsētas ielu, labiekārtoti pilsētas parki; pilsētā darbojās 30 veikali, 20 kioski, restorāns, ēdnīcas, četras mazbērnu novietnes, trīs bērnu darbnīcas, pilsētas un dzelzceļa slimnīca, dispanseri utt. 1954.gadā pilsētā atklāta regulāra autobusu satiksme. No 1950.gada līdz 1954.gadam uzceltas 240 dzīvojamās un ražošanas ēkas (Pēc četrām godim, 1954).

Inženieris-ekonomists S. Jegorovs vietējās avīzes rakstā „Lelajā jaunceltnē” stāsta par 1953./1954.gadu mijas (kinoteātra pamatu ielikšanas laiks) situāciju celtniecības jomā Rēzeknē. Viņš konstatē, ka 1953.gads bija lielais celtniecības gads – plaši tika izmantoti vertikāli celtni, transporteri, skrēperi, javas maisītāji un daudzi citi mehānismi, kuri aizvieto neskaitāmu cilvēku roku darbu. Pateicoties šai tehnikas izmantošanai, gada laikā bija paveikts liels darba apjoms. Kā raksta inženieris – tikai pēdējos divos mēnešos (1953.g. novembris un decembris) iebūvēti 400 kubikmetri dzelzsbetona, 806 kubikmetri ķieģeļu; tāpat šajā laika posmā ir izaudzis ļoti daudz labu darba darītāju-pirmrindnieku. Viņš pat nosauc tādus uzvārdus kā Gromovs, Ščeglovs, Kovaļenko, Jegorovs, Ķipļuks, Makarovs un desmitiem citu, kas sistemātiski izpildīja un pārsniedza izstrādes normas, līdz ar to bija cēlusies strādnieku kvalifikācija un darba ražīgums (Jegorovs, 1954).

Savukārt mūrnieku brigadieris V.Kudravcevs (Kudravcevs, 1956) rakstā par celtniecības norises procesiem atceras, ka pēdējos gados bija ievērojami atvieglots mūrnieku darbs: smagākos darbos izmantoja dažādus mehānismus - celtņus, transporterus, javas maisītājus un citas iekārtas. Brigadieris raksta, ka viņa brigāde pielietoja darba pirmrindas metodes, izmantoja visas novitātes, kas

uz to laiku bija būvniecības racionalizēšanas novatoru radītas. Jaunie instrumenti, roku darba racionalizēšana, celtnieku apvienošanās grupās, ņemot vērā savstarpējās iespējas un vajadzības (jo līdz šim katrs strādāja individuāli), paaugstināja darba ražīgumu – tika ieviestas brigāžu apmācīšanas metodes, kur strādnieki apguva blakus arodus un pilnveidoja meistarību, līdz ar to cēlās darba ražība un, protams, bija iespējama ēku nodošana ekspluatācijā pirms noteiktā termiņa (Kudravcevs, 1956).

Detalizētāk par Rēzeknes pilsētas Nacionālo biedrību kultūras nama (bijušā kinoteātra „Zvaigzne”) vēsturi vēstīs nākošā raksta nodaļa.

Rēzeknes pilsētas Nacionālo biedrību kultūras nama vēsturiskais izvērtējums

Historical Evaluation of the Culture House of Rezekne National Societies

Ēkai, Staļina laika arhitektūras paraugam, kura šobrīd kļuvusi par Rēzeknes pilsētas Nacionālo biedrību kultūras namu, pēc Latgales Kultūrvēstures muzeja krājuma fondu materiālu analīzes, kā arī pēc tā laika mūrnieka Konstantīna Braļa liecības (viņam tagad ir 84 gadi), pamati likti 1953./1954. gada ziemā (visticamāk 1954. gada janvārī) (1.attēls).

1.attēls. Foto rakstam: Rēzeknes Jaunceltnem. Kieģeļu pievešana kinoteātra celtniecībai. Pa Staļina ceļu. N.12 (1033) 30.janvāris 1954.g. Inv.nr. 15033

Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums

Figure 1. Photo for the article: Rezekne new buildings. Brick Delivery for theater construction. On Stalin's road. N.12 (1033), 30 January 1954, Inv.no. 15033

Collection of Latgale Culture and History Museum

Piecdesmitajos-sešdesmitajos Rēzeknē bija daudz dažādu celtniecības organizāciju, bet kinoteātri „Zvaigzne” cēla Rēzeknes Vispārējās celtniecības trests. Savās atmiņās dalās Latgalē iemīļotais rakstnieks un dzejnieks Antons Kūkojs: „Lai gan Rēzeknē un rajona pakļautībā atrodas vairāk nekā desmit dažādu celtniecības organizāciju, tomēr galvenais jaunceltnes darbs gulstās uz

Rēzeknes Vispārējā celtniecības tresta pleciem, jo tas kā ģenerāluņēmējs apkalpoja ne tikai savu pilsētu, bet turpat vai visu republikas austrumdaļu – Ludzas, Gulbenes, Balvu, Alūksnes, Madonas, Krāslavas u Preiļu rajonus, arī Viļānus, Strūžānus, Maltu. Tresta ļaudis cēla pat Jūrmalā un tālajā Tjumeņas apgabalā” (Kūkojs, 1985).

Rēzeknes Vispārējās celtniecības trests darba produktivitātes un kvalitātes dēļ ļoti augstu kotējās vietējā Rēzeknes un visas Latgales sabiedrībā. Analizējot tresta vēsturi, nākas secināt, ka tā bija viena no spēcīgākajām un nopietnākajām celtniecības organizācijām Latgalē, kur nepārtraukti domāja par rezultātu uzlabošanu un darba iemaņu pilnveidošanu. Šai organizācijai bija uzticēts veikt pilsētā tik ļoti nepieciešamā kinoteātra „Zvaigzne” celtniecību. Pie tresta vadības grožiem stāvēja jau tajā laikā celtniecības tehnikumu absolvējušais brigadieris I.Haits. Kinoteātra celtniecība tika uzsākta ziemā, un pēc celtnieka-metinātāja A.Šļahtoviča vārdiem jasecina – lai veiksmīgi izraktu pamatiem zemi, pamatu bedrē jāmet briketes, kas vēlāk jādedzina. Tā varēja sasildīt sasalušo zemi un turpināt rakt tālāk. Protams, kā minēts iepriekš tekstā (celtnieku atmiņās), arī šai būvei tika pielietotas pieejamās modernās tehnoloģijas, bet neiztika arī bez roku darba. Kā stāsta A.Šļahtovičs, Staļina laika celtnēm būvēja ļoti pamatīgus pamatus – tām bija biezas sienas un augsti griesti. Pēc pētījuma autores domām, ēku pamatīgums nebija tikai kvalitātes rādītājs, bet Padomju propagandas līdzeklis, ko turpmākajā tekstā paskaidro un pamato pētījuma eksperte, Rēzeknes rajona bijusī galvenā arhitekte, Ilze Grudule.

Arhitekte I.Grudule stāsta: *„Tikko kāds no arhitektūras kompozīcijas elementiem tiek pārspīlēts arhitektūras objekti kļūst par spēcīgu propagandas līdzekli. Pilsētās būvēja augstceltnes ar monumentālām kāpnēm (ļoti iedarbīgs arhitektūras elements!), krāšņiem ģipša ornamentiem (īslaicīgs celtniecības materiāls, bet pateicīgs veidošanai), lai parādītu, ka tauta ir bagāta un laimīga (bet īstenībā obligātās nodevas, represijas un kolhozu sistēma karā novārdzināt tautu vēl vairāk apspieda). Jo sliktāk kāds cilvēks vai tauta dzīvo, jo stiprāk ir vēlēšanās uz ārpusi parādīt savu „bagātību”, kas, no malas skatoties, pārvēršas par grotesku.*

Pretēji augstceltnēm un valsts pasūtītām kultūras iestādēm (ar plašiem vestibiliem un ģipša ornamentiem bagātīgi rotātiem augstiem griestiem, masīvām lustrām, kāpnēm, krokotiem samta aizkariem utt. – šiem arhitektūras elementiem un butaforiskajiem dekoriem bija jābūt padomju cilvēka labklājības lieciniekiem), darbaļaudīm būvēja arī dzīvojamās mājas ar nelieliem dzīvokļiem, lai pēc iespējas vairāk cilvēkiem būtu kur dzīvot. Pēc kara viss taču bija izpostīts. Tiesa, šo dzīvokļu celtniecības kvalitāte vēl šodien ir apmierinoša”.

Analizējot esošo situāciju piecdesmitajos-sešdesmitajos gados celtniecības jomā, nākas atzīt, ka celtniecības apjomi šajā laika posmā bija ļoti lieli; tie visstraujāk attīstījās tieši piecdesmito gadu vidū, jo pilsēta bija atguvusies no morāliem un fiziskiem kara postījumiem.

Kinoteātra būvniecības nepieciešamību pierāda pētītie materiāli. Piemēram, vietējās avīzes „Pa Staļina ceļu” rakstā „Kotru reizi pi biļešu kases...” P.Leizerovičs (Leizerovičs, 1954) izklāsta, ka svētdienās vietējā kinoteātrī (visticamāk, ka tas notika kinoteātrī „Spartaks” (Bīdrs Koptjevs atspākoj, 1954)) notika kinoseanss bērniem, uz kuru nāca ļoti daudz interesentu. Tie jau ilgi pirms kino seansa laika sastājas rindā pie kases, jo, protams, katrs vēlas iegādāties biļetes pēc iespējas labākās vietās, bet, kad kase atvērās, notika pamatīga grūstīšanās – lielākie atgrūž malā mazākos, rauj nost cepures (neiztiek arī bez spārdīšanās; kliegzieni un troksnis dzirdams pat pie kases lodziņa). Trūkst mēteļu pogas, pazūd galošas, dzirdama drūzmā „saspiesto” šņukstēšana. Raksta autors (Leizerovičs, 1954) pārmet vecākiem, ka viņi bērnus bija palaiduši vienus pašus, un pārmet arī kinoteātra direktoram Koptjevam, ka viņš nerisina aktuālo problēmu (Leizerovičs, 1954).

Autoruprāt, problēma bija dziļāka, jo šajā vēstures posmā cilvēkiem ir ļoti liela interese par kino (protams, ne bez padomju propagandistu iejaukšanās pastāvošajos procesos), ko apliecina vairāki pētniecības procesā atrastie vēsturiskie materiāli (Stefanovičš, 1956). Kino rāda visur – pilsētas un lauku skolās, klubos un kultūras namos, dzīvojamās mājās, rūpnīcu teritorijās (Satureiga lekcija, 1956); kino seansi notiek pat tā saucamajos rūpnīcu un kombinātu sarkanajos stūrīšos (Koptjevs, 1956).

1956.gadā 31.jūlijā tika sastādīts un parakstīts dokuments, kas glabājas Rēzeknes zonālajā valsts arhīvā, un tas bija par kinoteātra pieņemšanu ekspluatācijā. Kā liecina raksts vietējā avīzē „Pa Staļina ceļu”, komisija kinoteātri pieņēma 2.augustā (kaut gan pēc aculiecinieces, kinoteātrim kaimiņos dzīvojošas vecāka gada gājuma sievietes, stāstītā kinoteātris „Zvaigzne” svinīgi atklāts jau 1.augustā).

Kinoteātris „Zvaigzne” (2.attēls) bija viena no iecienītākajām rēzekniešu atpūtas vietām. Laikrakstā „Rēzeknes vēstnesis” korespondente J.Smolicka raksta: *„Mūsu vecvecāki ar sajūsmu atceras indiešu kino seansus: krāsainie divsēriju muzikālie mīlas stāsti noveda līdz asarām. Šodien, protams, veco indiešu filmu cienītājus vajag kārtīgi pameklēt, - ne katrs spēj izturēt dziesmas un dejas četrus stundu garumā. Toreiz gan izturēja un arī izbaudīja. Tikpat bieži atceras arī filmu sēriju par tarzānu. Kā gan tās var aizmirst! Redzēt uz lielā ekrāna dzīvus mīļāko grāmatu varoņus!”* (Smolicka, 2014).

Kinoteātris pastāvēja vairāku dekāžu garumā, precīzāk, no 1956.gada līdz 1990.gadam. Pētījumā prioritāte tiek piešķirta arhitektūrai un interjeram, tāpēc pētījuma turpmākajā gaitā tiks analizēts kinoteātra arhitektoniskais veidols un izstrādāts interjera dizaina projekts.

2.attēls. Kinoteātris „Zvaigzne”

LgKM 14581 Albums „Rēzeknes celtniecības trestam 25 gadi”. Kultūrvēsturisku objektu sadaļa. Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums

Figure 2. Cinema „Zvaigzne”

LgKM 14581 album „Rezekne building trust - 25 years.” Section of cultural and historical objects. Collection of Latgale Culture and History Museum

Secinājumi **Conclusions**

- Staļina laika arhitektūru Padomju Savienībā raksturo tieksme uz ekspansiju, stilam raksturīga teatralitāte, eklektisms, pompozivitāte, cēlums un izteikts varenums.
- Pētāmajā laika posmā no 1950.gada līdz 1960.gadam Rēzeknē bija ļoti spraigs celtniecības uzplaukums gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā.
- Celtniecības brigādes pielietoja darba pirmrindas metodes, izmantoja novitātes, kas bija būvniecības racionalizēšanas novatoru radītas.
- Kinoteātris „Zvaigzne” bija viena no iecienītākajām rēzekniešu atpūtas vietām.

Summary

The object of the research is important in cultural and historical context because the Culture House of Rezekne National Societies (former cinema „Zvaigzne”) is a bright sample of Stalinist architecture in Latvia. Exploratory research is commissioned by Rezekne City Council, but the administration of Culture House of National Societies, the staff in charge, as well as visitors will be its users. The Culture House according to its type of activities is the center of the city social life, therefore its arrangement must comply not only with all functional requirements for the culture house, but it also must educate the society aesthetically and artistically. Since it was necessary to renovate the former theater building that would perform the functions necessary for Culture House, there appeared a need for a new interior design project. The actuality of this issue was a determining factor for choosing the theme of the research, but before the development of interior design, it was necessary to carry out a serious historical research of the object to be designed.

The article analyzes the architecture of the Stalin's era in the Soviet Union, as well as it identifies and analyzes building processes in Rezekne in the fifties, providing a historical evaluation of the credibility of the research. In the research there have been used theoretical research methods: the research of sector-related literature, internet resources and archival documents and qualitative research methods: expert interviews and witness accounts. Triangulation of methods ensures credibility of the research.

Summarizing the available material, researching and analyzing the architecture of the Stalinist period in the Soviet Union, it can be concluded that from the point of view of ideology, it is characterized by a tendency to expansion, the establishment of a new cult through iconization of the symbolism of that time; this style is characterized by theatricality, pomposity, a kind of nobility, manifest majesty and orientation to the eternity.

Analyzing the situation in the engineering field in the fifties-sixties, it must be admitted that the amount of construction works in this period was very low; it developed most rapidly in the mid-fifties, because the city had recovered from the moral and physical devastation of war. The cinema „Zvaigzne” built in this period was one of the most popular holiday destinations in Rezekne.

Literatūra References

- Apele D. (2014). „Staļina laika arhitektūras raksturojums Padomju Savienībā”. *Māksla un mūzika kultūras diskursā. III starptautiskās zinātniski praktiskās konferences materiāli*, (167.-176.lpp). Rēzeknes Augstskola: RA izdevniecība.
- Albums "Rēzeknes Vispārējam celtniecības trestam 25 gadi"*. LgKM 14581 Avots - Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums.
- Bīdrs Koptjevs atspākoj.* (1954. 26.janvāris). *Pa Staļina ceļu*, 10 (1031), 2.lpp. *Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums*, inv. Nr. 15033.
- Castillo, G. (w.y.) Peoples at an exhibition: Soviet architecture and the national question. *South Atlantic Quarterly*. 94 (3), 715.
- Cole, M. (2002). *Ilustrētā arhitektūras vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Chaubin, F. (2012). *CCCP Cosmic Communist Construtions Photographed*. Germany: Taschen GmbH.
- Gatsunaev, K. N. (2013). Social and political factors of development of the soviet architecture (1931-1954). *Internet-Vestnik VolgGASU*, 28, 1-5. Database: Academic Search Complete.
- Humphrey, C. (2005). Ideology in infrastructure: architecture and soviet imagination. *Journal of the Royal Anthropological Institute*. 11 (1), 39-58. Database: Academic Search Complete.
- Jegorovs, S.(1954. 1.janvāris). Lelajā jaunceltnē. *Pa Staļina ceļu*, 1 (1022), 3.lpp. Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv. Nr. 15033.
- Kļaviņš, E.(2018). *Radoša ietekme vai atdarinājums?* Neputns. Dizaina studija (12), 27.
- Koptjevs, M. (1956. 16.oktobris). Kinoseansi skolā. *Pa Staļina ceļu*, 122 (1443), 3.lpp. Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv.Nr. 15027.
- Krastiņš, J. (b.g.) *Arhitektūras stili Latvijā*. Skatīts 15.07.2014. http://e.znet.lv/Arhitekt_stili_Latvija_Text.pdf.
- Kudravcevs, V. (1956. 4.oktobris). Pīlītojam jaunū, progresivū. *Pa Staļina ceļu*, 117 (1438), 4.lpp. Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv.Nr. 15027.
- Kūkojs, A. (1985). *Septiņkalne. Rēzeknei 700*. Rīga: Avots.
- Leizerovičs, P. (1954. 21.janvāris). Kotru reizi pi biļešu kases. *Pa Staļina ceļu*, 8 (1029), 3.lpp. Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv. Nr. 15033.

- Māksla un vara totalitārajos režīmos un autoritārisma.* Skatīts 31.07.2014
<http://www.rvvg.lv/dati/macibas/kulturas>.
- Pēc četrināsim godim (1954. 1.janvāris). Lelajā jaunceltnē. *Pa Staļina ceļu*, 1 (1022), 2.lpp.
Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv. Nr. 15033.
- Satureīga lekcija. (1956. 4.oktobris). *Pa Staļina ceļu*, 117 (1438), 3.lpp. Latgales
Kultūrvēstures muzeja krājums, inv.Nr. 15027.
- Smolicka, J. (2014). *Teātra rudens jaunajā namā.* Rēzeknes vēstnesis. 9.lpp.
- Stefanovičš, A. (1956. 6.oktobris). Põrrunas, lekcijas, kino. *Pa Staļina ceļu*, 118 (1439), 4.lpp.
Latgales Kultūrvēstures muzeja krājums, inv.Nr. 15027.
- Zvirgzdiņš, A. (2008). *Arhitektūra kā māksla I.* Skatīts 31.07.2014. http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitektura_ka_maksa_ii/.
- Ахмадулина, Д.Д. *Своеобразие архитектуры неоклассицизма в городе Магнитогорске.* Skatīts 31.07.2014. http://archvuz.ru/2005_2/42.
- Хмельницкий Д. *Сталин и архитектура.* Skatīts 31.07.2014 http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/hmeln_starh.php.
- Флирль, Б. (2006). Предисловие к немецкому изданию. In *Дмитрий Хмельницкий Архитектура Сталина. Психология и стиль.* М.: Прогресс Традиция.